

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อิสลามเป็นศาสนาหรือวิถีชีวิตที่สมบูรณ์แบบสำหรับมวลมนุษยชาติซึ่งมีหลักการและกฎเกณฑ์ที่เที่ยงธรรมและชัดเจนในมิติด้านต่างๆ เช่น การศรัทธามั่น การปฏิบัติศาสนกิจ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ระบอบการเมืองการปกครองของทุกรัฐย่อมมีเจตนารมณ์ที่จะให้ชาติบ้านเมืองมีความสงบสันติ มีความเจริญ ความมั่นคงและให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขปลอดภัย และสะดวกสบายเป็นประการสำคัญ เพื่อจะให้บรรลุลู่ตฤประสงค์ดังกล่าว อิสลามได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยการเมืองการปกครองเพื่อควบคุมดูแล บริหารจัดการ อำนาจและชี้้นำการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์¹ ﷻ² ผู้ทรงอำนาจยิ่งที่แท้ในสากลจักรวาล (Hawa, 1408.h/1988 : 331)

รัฐอิสลามในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ³ มีเมืองมะดีนะฮ์เป็นเมืองหลวง ท่านมีศักยภาพที่สูงส่งและโดดเด่นโดยมุ่งเน้นใช้บทบัญญัติอิสลามอย่างครบสมบูรณ์ ในการปฏิรูปการปกครอง อันทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่มีดมน ล้าหลังหรือเป็นที่รู้จักกันว่ายุคญาฮิลียะฮ์⁴ และภูมิอากาศแห่งแล้ง กลายเป็นสังคมที่แสงสว่าง รุ่งโรจน์และอุดมสมบูรณ์ นอกจากนั้นมุ่งมั่นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีงาม มีความเป็นเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันทำให้ประชาชนมีความมั่นคงและสงบสุขสมหวังอย่างยั่งยืน ในฐานะสังคมที่มีความเป็นพหุทางด้านศาสนา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและมีอิทธิ

¹ อัลลอฮ์ คือพระนามของพระเจ้า ผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งทั้งปวงบนโลก ผู้ทรงเออะ ทรงมีความสามารถยิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมอยู่ภายใต้พระบัญชาและอำนาจบันดาลของพระองค์ทั้งสิ้น มนุษย์ทุกคนเป็นบ่าวของพระองค์ที่ต้องเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงองค์เดียวเท่านั้น (อับดุลเราะมัน เจอะอารัง, 2547 : 1 อ้างใน Bin Haji Ahmad, 1980 :33)

² คำว่า ﷻ เป็นสัญลักษณ์ภาษาอาหรับอ่านว่า " สุบหานะฮฺวะตะอะลา " แปลว่า ผู้ทรงมหาบาริสูทธิ์และสูงส่ง เป็นคำสร้อยสรรเสริญที่มุสลิมควรกล่าวหรือเขียนหลังจากพาดพิงพระนามของอัลลอฮ์ เพื่อเตือนตัวเองให้รำลึกถึงและภักดีต่อพระองค์

³ คำว่า ﷺ สัญลักษณ์เป็นคำภาษาอาหรับอ่านว่า " คีอัลลัลลอฮฺอะลยฮฺวะสะลัลม " เป็นการพรภาวนาคอทัยชื่อของท่านนบีมุฮัมมัด มีความหมายว่า "ขอให้อัลลอฮ์ ทรงสดุดีและให้ความสันติแก่ท่าน" เป็นมารยาทที่ชาวมุสลิมควรกล่าวทุกครั้งหลังจากพาดพิงที่มีการกล่าวถึงท่าน ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะใช้ คำว่า ﷺ คอทัยคำท่านนบีมุฮัมมัด

⁴ สมัยญาฮิลียะฮ์ หมายถึงสมัยก่อนอิสลามหรือยุคแห่งความ โง่เขลา เป็นยุคที่สภาพสังคมและศาสนาตกอยู่ในภาวะที่เลวร้าย เป็นยุคที่ไร้ผู้นำสูงสุด มีเพียงหัวหน้าเผ่าต่าง ๆ เท่านั้นที่ตั้งตนเป็นผู้นำ เป็นยุคที่ไม่มีศาสนาที่ชัดเจน ชีวิตความเป็นอยู่จึงดิซิงเด่น แ่งแย่ง แข่งขัน อยู่ในระดับที่ป่าเถื่อนอย่างมาก (อิมรอน มะดูลิมี, 2536 : 41)

พลอย่างไรเหตุผล หลังจากท่านสิ้นชีวิตซึ่งยุคนี้เรียกว่ายุคคุละฟาอ์รรอซิดีน⁵ ได้มีการแต่งตั้งเคาะลีฟะฮ์ เป็นผู้สืบทอดทำหน้าที่แทน (อนัส แสงอารี, 2547 : 9) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ﴾

(البقرة : 30)

ความว่า “แท้จริงข้าให้มีผู้แทนคนหนึ่งในโลกนี้”

(อัลบะกอเราะฮ์ : 30)

ยุคคุละฟาอ์รรอซิดีนดำเนินการปกครองโดยเคาะลีฟะฮ์จำนวน 5 ท่านโดยใช้บทบัญญัติอิสลามอย่างครบสมบูรณ์ในการปกครองสานต่อจากยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นับว่ารัฐอิสลามมีความรุ่งโรจน์ทางด้านอารยธรรมอิสลาม อาณาเขตของรัฐก็เริ่มขยายออกเรื่อยๆ โดยใช้เวลากปกครองนานถึง 30 ปี (Ibn Kathir, 1408.h/1988/7 : 20-21) ดังปรากฏในบทหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

{ الخِلافة في أمي ثلاثون سنة ثم ملك بعد ذلك }

(الترمذي : 2226)

ความว่า “ประชาชาติของข้าพเจ้าปกครองใช้ระบอบเคาะลีฟะฮ์ระยะเวลาสามสิบปี หลังจากนั้น จะใช้ระบอบกษัตริย์”

(al-Tirmidhiy : 2226)

หลังจากเกิดโศกนาฏกรรมการเสียชีวิตของอุษมาน⁶ อย่างอยุติธรรม (มุหัมมัดรอฟีแวหะมะ, 2544 : 7) อะลี⁷ ﷺ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สี่อย่างเป็นทางการ (al-Tabariy, 1407.

⁵ ยุคคุละฟาอ์รรอซิดีน หมายถึงยุคผู้นำทางธรรมในยุคแรกของอิสลาม ประกอบด้วย 4 ท่านด้วยกัน ได้แก่ อบูบักร์ อุมัร อุษมาน และอะลี ﷺ อยู่ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี ฮ.ศ. 11-40 มีเมืองหลวงตั้งอยู่ ณ มะดีนะฮ์ อัลมุนาวเราะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียในปัจจุบัน

⁶ อุษมาน บิน อัฟฟาน บิน อับดุลอาซ บิน อุมัยยะฮ์ บิน อับดุลฮามิด อัลอะมะวีเย์ ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์อรรอซิดีนคนที่ 3 เมื่อปี ฮ.ศ. 24 – 35 ตรงกับค.ศ. 664-659 เป็นบุตรเขยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ สามิของท่านหญิงรูกัยยะฮ์เมื่อเธอเสียชีวิตก็แต่งงานกับอุมมุคัลญุม ได้รับฉายานามว่า “มุ อัมมูนุร็อยนุ” แปลว่า “ผู้ได้ครอบครองสองดวงประทีป” เสียชีวิตเมื่อเดือนมิถุนายนปี ฮ.ศ 35 ตรงกับ 659 ดำรงตำแหน่ง 12 ปี อายุ 80 ปี (Ibn Kathir, 1408.h/1988/7: 207-208)

h/1987/ 2 : 696 - 697) ในสถานการณ์ที่ไม่สงบ ซึ่งมูอาวิยะฮฺ บิน อับดุลฟิยาน ลูกพี่ลูกน้องกับอุมมาน رضي الله عنه ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงแห่งแคว้นซาม⁸ ปฏิเสธการให้สัตยาบันต่ออะลี رضي الله عنه โดยอ้างเหตุผลว่า การให้สัตยาบันควรจัดหลังจากการดำเนินคดีต่อกลุ่มฆาตกรที่สังหารอุมมาน رضي الله عنه อย่างเสร็จสิ้น (Qutub, 1413.h/1992 : 44) จุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างสองท่าน อันก่อให้เกิดสงครามซิฟีน⁹ ส่งผลทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างสูญเสียกำลังทหารและเสาะหาบะฮฺ¹⁰ เป็นจำนวนมาก (Ibn al-Athir, 1415.h/1995 : 81-82)

หลังจากการเสียชีวิตของอะลีและการยอมปรองดองและสละตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺของอะฮฺสัน¹¹ ซึ่งเป็นบุตร โดยมอบแก่มูอาวิยะฮฺ رضي الله عنه เพื่อมุ่งหวังความเห็นชอบจากอัลลอฮฺ ﷻ และป้องกันมิให้เกิดการนองเลือดระหว่างประชาชนชาวมุสลิมด้วยกัน ซึ่งปีนี้ประชาชนชาวมุสลิมมีความเป็นเอกภาพและเรียกว่า ('Am al-Jama'ah) และเป็นปีที่สถาปนารัฐอิสลามแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮฺ เมื่อวันที่ 5 เดือนรอบีอุลเอาวาล ปี ฮ.ศ.¹²41 ตรงกับปี ค.ศ. 662 (Ibn Kathir, 1408.h/1988 /8 : 9) โดยมูอาวิยะฮฺ رضي الله عنه บิน อับดุลฟิยาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “บิดาคนแรกแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮฺ” ซึ่งเป็นผู้นำที่โลกมุสลิมให้การยอมรับ ท่านมุ่งมั่นผนึกพลังประชาชนชาวมุสลิมจนประสบผลสำเร็จ ซึ่งดำเนินตามอุดมการณ์อิสลาม ก่อนที่

⁷ อะลี บิน อับดุลอิลิบ ลูกพี่ลูกน้อง บุตรบุญธรรมและบุตรเขยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ สามิฆของท่านหญิงฟาฏิมะฮฺ ดำรงตำแหน่ง เป็นเคาะลีฟะฮฺรอชิดีนคนที่ 4 เวลา 4 ปี 9 เดือนเสียชีวิตอายุ 63 ปี (Ibn Sa'd, 1410.h/1990/3 : 14)

⁸ แคว้นซามปัจจุบันประกอบด้วย 5 ประเทศด้วยกัน คือประเทศซีเรีย เลบานอน จอร์แดน อิสราเอลและปาเลสไตน์

⁹ ซิฟีนหมายถึงสถานที่หรือสมรภูมิต่อสู้กันระหว่างเคาะลีฟะฮฺอะลีกับมูอาวิยะฮฺ บิน อับดุลฟิยาน رضي الله عنه

¹⁰ เสาะหาบะฮฺ หมายถึง บรรดามุสลิมที่มีความใกล้ชิดกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ รวมไปถึงผู้ที่ถึงแม้ไม่ได้ใกล้ชิด แต่ก็ได้เคยเห็นการกระทำ และได้ยินคำพูดของท่านเสาะหาบะฮฺเป็นกลุ่มบุคคลที่โลกมุสลิมจัดให้อยู่ในฐานะที่สูงส่ง เพราะคนเหล่านี้ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับท่านนบีในการเผยแผ่อิสลาม และได้มีโอกาสเรียนรู้คำสอนและจริยวัตรอันดีงามของท่านมาถ่ายทอดให้แก่ชนรุ่นหลัง โดยภาษาแล้ว “เสาะหาบะฮฺ” แปลว่า “สหาย” หรือ “เพื่อนผู้ใกล้ชิด” ในภาษาไทยอาจจะใช้คำว่า “อัครสาวก” (เงาะเหลาะ แยกพงศ์, 2550 :22)

¹¹ อะฮฺสัน เป็นบุตรคนโตของอะลี บิน อับดุลอิลิบกับท่านหญิงฟาฏิมะฮฺ บินตุ มุหัมมัด رضي الله عنه นามแฝงว่า “อุมมุหัมมัด อัลกุร็อยซีฮฺ อัลฮาซิมียฺ” เกิดในเดือนรอมฎอน ปีฮ.ศ. 3 ตรงกับค.ศ. 582 ซึ่งเป็นหลานที่ท่านรักมาก อัลอะฮฺซิมียฺได้รายงาน ว่า ตั้งแต่ส่วนหน้าอกจนถึงบนหัวของท่านเหมือนกันมากกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสียชีวิตในปีฮ.ศ. 49 ตรงกับค.ศ 628 (Ibn Kathir, 1408.h/1988/8: 34-35)

¹² คำว่า “ฮ.ศ” ย่อมาจากคำว่า “ฮิจญเราะฮฺศักราช” เป็นการนับศักราชของศาสนาอิสลาม เริ่มนับปี ฮ.ศ. 1 ตั้งแต่ปีที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อพยพจากเมืองมักกะฮฺไปยังเมืองมะดีนะฮฺ เนื่องจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และประชาชนชาวมุสลิมถูกต่อต้านอย่างทารุณจากชาวต่างศาสนิก ท่านได้ทำหน้าที่เผยแผ่อิสลามแห่งเมืองมักกะฮฺนาน 13 ปี หลังจากนั้นได้สถาปนารัฐอิสลามแห่งเมืองมะดีนะฮฺจนประสบผลสำเร็จ ถือว่าเป็นศักราชแห่งแรกของการประกาศศาสนาอิสลามเมื่อปี ฮ.ศ.1 ตรงกับ ค.ศ. 579 ส่วนฮิจญเราะฮฺศักราชนั้น เป็นการกำหนดปีของปฏิทินอิสลาม คือเริ่มนับปีใหม่ในเดือนมุฮัรรมของทุกปี และประชาชนชาวมุสลิมทั่วโลกมักจะใช้ตามนั้น

ท่านจะเสียชีวิต ท่านใช้ประชาชนชาวมุสลิมให้สวดยันต่ออะชะฮีด บุตรของท่านให้ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์สืบต่อไป ท่าน เป็นคนแรกที่ใช้ระบอบสืบสันตติวงศ์ ซึ่งมีความแตกต่างกันกับสมัยคุละฟะฮ์อรรอซิดีนก่อนหน้านั้น (ซัยยิด อิบูล สะฮัน อะลี นัควี, 2543 : 253)

เมื่อย้อนทบทวนและเปรียบเทียบสังคมมุสลิมในยุคของท่านมูฮัมหมัด ﷺ และยุคคุละฟะฮ์อรรอซิดีนกับยุคนี้ พบว่ายุคนี้ มีการพัฒนาต่อเนื่องจากยุคก่อนหน้านั้น และนับว่าเป็นยุคที่รุ่งเรืองทางด้านวัตถุ จึงทำให้รัฐอิสลามมีความเข้มแข็ง มั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนทางด้านการศึกษาปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้นอ่อนแอและเสื่อมโทรม แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยุคนี้เป็นยุคสำคัญยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์อิสลาม (Farid, n.d : 93-98)

ราชวงศ์อุมัยยะฮ์สืบเชื้อสายมาจากอุมัยยะฮ์ บิน อับดุลชัมสฺ บิน อับดุลมะนาฟ ซึ่งอับดุลชัมสฺ เป็นบุตรอาวโศษันแนวหน้าเป็นวงศ์ตระกูลที่มีบารมี ยศศักดิ์สูงส่ง มีอิทธิพลและอำนาจในการปกครองเมืองมักกะฮ์ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ครบสมบูรณ์ตั้งแต่ยุคญาฮิลียะฮ์ตลอดจนถึงยุคต่อมา (al-Isamiy, 1380.h : 2-3) ดำรงตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้บัญชาการ ควบคุม ดูแลวิหารกะอฺบะฮ์และบริการน้ำดื่มแก่บรรดาหุญาญ¹³ ในเทศกาลประกอบพิธีฮัจญ์ การมีตำแหน่งดังกล่าว อันทำให้ผลประโยชน์กลับสู่วงศ์ตระกูลของตนอย่างมหาศาล (Baydūn, 1403.h : 87) มีเครือข่ายมากมาย อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีอำนาจและความประเสริฐ (Ibn Khaldūn, 1419.h/1999/3 : 5) ทั้งวงศ์ตระกูลอุมัยยะฮ์และวงศ์ตระกูลฮาซิมต่างก็มีเกียรติ การเป็นเราะฮ์สูลของท่านมูฮัมหมัด ﷺ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ราชวงศ์อุมัยยะฮ์มีเกียรติเช่นกัน เนื่องจากจากต้นตระกูลเดียวกัน (Ibn Kathir, 1408.h/1988 / 8 : 138) คุละฟะฮ์แห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์เป็นผู้วางนโยบายชี้แนะและผลักดันให้รัฐอิสลามไปสู่ความรุ่งเรืองและก้าวหน้าในยุคต่อมา (อับดุลรออูฟ, 2549 : 57) ดังที่ท่านนบีมูฮัมหมัด ﷺ ได้กล่าวถึงความประเสริฐของศตวรรษของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ว่า

{ خيركم قرني ، ثم الذين يلونهم ، ثم الذين يلونهم }

(البخاري : 6695)

ความว่า “ พวกเจ้าที่ประเสริฐที่สุดคือพวกที่อยู่ในศตวรรษของฉันและบรรพบุรุษหลังจากนั้น และบรรพบุรุษหลังจากนั้น ”

(al-Bukhariy : 6695)

¹³ คำว่า “ หุญาญ ” เป็นภาษาอาหรับ คำพหูพจน์จากคำว่า “หาญ” แปลว่า ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ปกติเรียกว่าหาญ เช่น หาญอับดุลลอฮ์ ถ้าสตรีเรียกว่า หัจญะฮ์ เช่น หัจญะฮ์ฮามินะฮ์ เป็นต้น การประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นหลักการอิสลามที่ 5 สำหรับมุสลิมที่มีความสามารถทั้งทางด้านทุนทรัพย์และสุขภาพต้องปฏิบัติ 1 ครั้งในชีวิต ส่วนกิจกรรมการบริการน้ำดื่มแก่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติโดยผู้คนตั้งแต่ยุคญาฮิลียะฮ์ซึ่งอิสลามเห็นชอบและเป็นอัศสุนนะฮ์ของท่านนบีมูฮัมหมัด ﷺ ที่มีการปฏิบัติตลอดจนถึงวันกียามะฮ์

นครดามัสกัส (Dimashq) เป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการปกครองของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ด้วยความความเป็นอันริยบุรุษของมูอาวียะฮ์ อับดุลมาลิก บิน มัรวานและเคาะลีฟะฮ์หลังจากนั้น จึงทำให้รัฐอิสลามแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์กลายเป็นรัฐที่ยิ่งใหญ่ อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งในน้ำและบนบก (Ahmad, 1996 : 206) ที่สามารถเชิดชูแห่งความเป็นชาตินิยมของอาหรับนับตั้งแต่ต้น และได้ขยายอาณาเขตกว้างขวางมากกว่าดินแดนในยุคของคุละฟะฮ์อรรอชีดีนถึงสองเท่าและชาวอาหรับล้วนดำรงตำแหน่งเป็นองคค์ณะผู้บริหารราชการแผ่นดินของรัฐ (‘Abdurrahmân, 1381.h/1961: 3)

หลังจากมูอาวียะฮ์ เสียชีวิต ะชิตบุตรของท่านได้รับการแต่งตั้งสืบทอดอำนาจ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ปฏิเสธ ไม่ยอมรับ ไม่ให้การสัตยาบันและคัดค้าน (Dahlân, 1417.h/1997 : 170) จึงทำให้สังคมมุสลิมมีความขัดแย้งอันก่อให้เกิดกบฏ ส่งผลทำให้เกิด โศกนาฏกรรมการสังหารหุสัยน์¹⁴ บิน อะลี บิน อบีฏอลิบ عليه السلام ณ กัรบะลาอ์¹⁵ โดยทหารของยะซิด เมื่อปี ฮ.ศ. 61 ตรงกับค.ศ. 640 หลังจากยะซิดเสียชีวิต มูอาวียะฮ์ บิน ะชิตบุตรของท่าน ได้รับตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์สืบต่อไป จึงเป็นปัจจัยเหตุที่ทำให้สถานการณ์ภายในราชวงศ์อุมัยยะฮ์มีความวุ่นวายกว่าเดิมและเสื่อมโทรมเรื่อย ๆ (Ibn Kathîr, 1408.h/ 1988/7 : 97) และไม่เอื้อต่อการดำรงตำแหน่งของมูอาวียะฮ์ บิน ะชิต จึงทำให้เขาสละตำแหน่งและแต่งตั้งมัรวาน บิน หะกัม ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์คนต่อไป ซึ่งขณะนั้นรัฐอิสลามถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือฝ่ายมัรวานและฝ่ายเคาะลีฟะฮ์อับดุลลอฮ์ บิน ซุบัยร¹⁶ ท่านมัรวานมุ่งเน้นปราบปรามอับดุลลอฮ์แต่ล้มเหลว และได้แต่งตั้งอับดุลมาลิก บุตรชายเป็นมกุฎราชกุมารหลังจากท่านมัรวานเสียชีวิต อับดุลมาลิก บิน มัรวาน ก็สืบสานอำนาจต่อไป (อับดุลรอฮูฟ, 2544 : 45-46)

สถานการณ์บ้านเมืองขณะนั้น จำเป็นต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง กอบกู้สถานการณ์ ซึ่งเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวาน ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่ห้าแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ท่านเป็นอันริยบุรุษ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล (Al- Hâshimiy, 1410.h/1990 :10-11) เป็นอุละมาอ์ (ผู้รู้)

¹⁴ หุสัยน์ เป็นบุตรคนที่สองของอะลี บิน อบีฏอลิบกับท่านหญิงฟาฏิมะฮ์ บินต มุหัมมัด عليه السلام นามแฝงว่า “อับดุลลอฮ์ อัลกรอยซีย์ อัลฮาซิมีย์” เรือรบของท่านเหมือนกันมากกับเรือรบของท่านนบีมุหัมมัด عليه السلام เป็นหลานชายที่ท่านรักมาก เกิดในเดือนชะอ์บาน ปีฮ.ศ. 4 ตรงกับค.ศ. 583 และเสียชีวิตในวันศุกร์ที่ 10 เดือนมูฮัรริรม ปีฮ.ศ. 61 ตรงกับค.ศ. 640 ในเหตุการณ์โศกนาฏกรรมกัรบะลาอ์ในประเทศอิรักในวัยอายุ 54 ปีเศษ (Ibn Kathîr, 1408.h/1988/8: 152)

¹⁵ กัรบะลาอ์ชื่อหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้กับเมืองกูฟะฮ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ท่านหุสัยน์ บิน อะลี บิน อบีฏอลิบ عليه السلام และครอบครัวบางท่านเสียชีวิตในเหตุการณ์นี้ ในสมัยการปกครองของยะซิด บิน มูอาวียะฮ์ (al-Hamawiy, 1417.h/1997/4 : 125)

¹⁶ อับดุลลอฮ์ บิน ซุบัยร บิน กุวัยลิด บิน อะสัด บิน อัลอุซซา บิน กุศ็อย บิน กิลาบ บิน มุรรอฮ์ มารดาชื่ออัสมาอ์ บุตรี อนุบักร์ ส่วนซุบัยร เป็นบุตรของนางสาวของท่านนบีมุหัมมัด عليه السلام คือบุตรของเศาะฟียะฮ์ บินต อับดุลมุกฏอลิบปกครองแคว้นกัรบะลาอ์เป็นเวลา 9 ปีถูกสังหารโดยหัจญัจญัจญ์ บิน ยุสุฟ อัยยะกะอ์ฟี ทหารอัครเสนาบดีของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานและเสียชีวิตทันที เมื่อปี ฮ.ศ. 73 ตรงกับ 652 (Ibn Hajar, 1412.h/1992 : 215)

มีศักยภาพทางการปฏิรูปและการปกครอง ถึงแม้ว่าช่วงแรกเต็มไปด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบจากกบฏต่าง ๆ แต่ท่านสามารถปราบปราม จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยุติลงด้วยดี อันทำให้ยุคของท่าน เป็นยุคเริ่มต้นของประชาชนมีความปรองดองและสงบสันติ ยืดยาวจนถึงยุคหลังจากนั้น ส่งผลทำให้ท่านได้รับฉายานามว่า “บิดาคนที่สองแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮฺ” ท่านมุ่งมั่นฟื้นฟู พัฒนาระบบโดยนำมาตรการใหม่ ๆ ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการราชการแผ่นดิน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักแห่งความเข้มแข็ง เด็ดขาดต่อผู้ไม่หวังดี นุ่มนวลและอ่อนโยนต่อผู้จงรักภักดี จึงทำให้การบริหารจัดการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์สุขของประชาชนได้กระจายไปทั่วรัฐ (Taqūs, 1421.h /2001 : 67) ส่งผลทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี และมีผลงานมากมาย ซึ่งบางผลงานเป็นนวัตกรรมที่ยั่งยืนที่เป็นรูปธรรมดังปรากฏในโลกอาหรับมุสลิมจนถึงปัจจุบัน เช่น การใช้ภาษาอาหรับ เจริญกษาปณ์อาหรับอิสลามเป็นทางการ อักษรอาหรับมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านรูปร่างและความหมาย ส่วนทางด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ โดม อ็อฟ เคอะร็อก (Dome of the Rock) บนมัสยิดอัลอักศอในกรุงเยรูซาเล็มซึ่งเป็นมัสยิดที่สวยงาม เอื้อต่อการเข้าปฏิบัติศาสนกิจ มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์อิสลาม นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลแรกที่สถาปนาศาลมะซอลิม (Diwan Mazalim)¹⁷ ที่กำหนดนโยบายและระเบียบระบบอย่างรัดกุมและดีเยี่ยม (Faḥd, n.d : 93-98) เป็นต้น ท่านดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 21 ปี (Ibn Kathir,1408.h/1988/4 : 283)

เนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันประสบกับความวิกฤติ รัฐบาลและประชาชนมีความขัดแย้งทางการเมือง ไม่ต่างกันมากกับสถานการณ์ไม่สงบในสมัยของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมาลิก บิน มัรวานในอดีต แต่ท่านสามารถปราบปราม และปรับเปลี่ยนสถานการณ์ดังกล่าวโดยสันติวิธี กลายเป็นสถานการณ์ที่สงบสุข ประชาชนมีความเป็นเอกภาพ สามารถสร้างผลงานอันสง่างามอย่างมากมายที่โดดเด่น และเป็นนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรมที่ให้คุณประโยชน์ต่อโลกมุสลิมอย่างยั่งยืน ด้วยเกียรติประวัติอันทรงคุณค่า ผลงานที่โดดเด่นและคุณูปการดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และเล็งเห็นความสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษาถึงจุดยืน วิธีการปฏิรูปการปกครองและการสร้างสันติภาพของท่าน เพื่อนำเสนอเป็นบรรทัดฐานและแบบอย่างสำหรับผู้ผู้นำในยุคปัจจุบันที่ใฝ่ฝันความสงบสุข และความก้าวหน้า นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบ้านเมืองของตนที่อันนำมาซึ่งประชาชนมีความสุขสมหวังอย่างยั่งยืนต่อไป

¹⁷ ศาลมะซอลิม เป็นสถาบันที่คละกันระหว่างอำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ และอำนาจของศาลมะซอลิมกว้างขวางครอบคลุมทั้งอำนาจด้านตุลาการและด้านบริหาร

1.2 อัลกุรอาน¹⁸ อัลหะดีษ¹⁹ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการปฏิรูปการปกครองและการสร้างสันติภาพของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.2.1 อัลกุรอาน

1.2.1.1 คำเคาะลีฟะฮ์ ถูกกล่าวในอัลกุรอานมากมาย บางส่วนจากนั้นมีดังนี้

ก) อัลลอฮ์ ﷻ ได้เรียนให้บรรดามะลาอิกะฮ์ทราบถึงกลุ่มชนประเภทมนุษย์เท่านั้น ที่มีสิทธิ์ดำรงตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์บนพิภพ ถึงแม้ว่ากลุ่มชนนี้มีการนองเลือดดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

(البقرة : 30)

ความว่า“และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะฮ์ว่า “แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่ง²⁰ ในพิภพ มะลาอิกะฮ์ได้ตอบว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิภพ ซึ่งผู้บ่อนทำลาย และก่อการนองเลือด ในพิภพกระนั้นหรือ²¹ ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้มีความบริสุทธิ์พร้อม

¹⁸ อัลกุรอานหมายถึงคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ถูกประทานจากฟากฟ้า เมื่ออ่านแล้วจะได้รับผลบุญหนึ่งอักษรเท่ากับ 10 ความดี ไม่นับญาติสัมพันธ์ได้ นอกจากมุสลิมที่มีน้ำละหมาดมีจำนวนทั้งหมด 30 ญุซุหรือภาค 114 สุเราะฮ์ และ 6666 โองการหรืออายะฮ์ ถูกถ่ายทอดด้วยผู้คนจำนวนมาก (ตะวะตุร)มีเอกลักษณ์ที่ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนแปลงได้และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงดูแลรักษาให้ปลอดภัยจากการบิดเบือน (อับดุลละาะ หนุมสุษและคณะ, 2543 : 17 อ้างในอะหมัด ฟอนด์ เดน เฟอร์, 2536 : 22-23)

¹⁹ มุหัดดีฮีน(นักปราชญ์หะดีษ)ให้นิยามในภาพรวมว่า “อัลหะดีษ” หมายถึง สิ่งที่พาดพิงถึงท่านบิหมัมมัด ﷺ ในทุกๆ ด้านเช่น คำพูด การยอมรับ คุณลักษณะ ทั้งในด้านสรีระและจริยะตลอดจนถึงชีวประวัติของท่าน ทั้งก่อนและหลังการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี (อับดุลละาะ หนุมสุษ และคณะ, 2543 : 5 และได้อ้างในอัซซิบาอีย์, 1982 : 47)

²⁰ ก็อนบีอาดัม ซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกและเป็นบิดาของมนุษย์ชาติ มิใช่คนใดคนหนึ่งซึ่งอาดัม ความที่พวกเขาก็อดยานี้ได้บิดเบือนไว้

ด้วยการสรรเสริญพระองค์และเทิดทูนความบริสุทธิ์ในพระองค์ฯ ทรง
ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่ง ในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้²²”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 30)

ข) อัลลอฮฺ ﷻ ได้สัญญาจะแต่งตั้งศรัทธาชนที่ปฏิบัติคุณงามความดีเป็นเคาะลีฟะฮ์
ดั่งที่พระองค์ได้แต่งตั้งประชาชาติในอดีต พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ
كَمَا أَسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى
لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا
وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾

(النور : 55)

ความว่า “ อัลลอฮฺทรงสัญญากับบรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และ
บรรดาผู้กระทำความดีทั้งหลายว่าแน่นอนพระองค์จะทรงให้พวกเขา
เป็นตัวแทนสืบช่วงในแผ่นดิน เสมือนดั่งที่พระองค์ทรงให้บรรดาชน
ก่อนพวกเขาเป็นตัวแทนสืบช่วงมาก่อนแล้ว และพระองค์จะทรงทำให้
ศาสนาของพวกเขาซึ่งพระองค์ทรงโปรดปรานเป็นที่มั่นคงเป็นเกียรติ
แก่พวกเขาและแน่นอนพระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงให้พวกเขาได้รับความ
ปลอดภัยหลังจากความกลัวของพวกเขา โดยที่พวกเขาจะต้อง
เคารพภักดี ข้าไม่ตั้งภาคีอื่นใดต่อข้าและผู้ใดปฏิเสธศรัทธาหลังจาก
นั้น ชนเหล่านั้นพวกเขาคือผู้ฟ่าฝืน”

(อันนุร : 55)

²¹ การที่มะละอิกะฮ์กล่าวเช่นนั้น อาจเข้าใจได้ว่า เมื่อก่อน โน้นอัลลอฮ์เคยบังเกิดสิ่งที่มีชีวิต และมีปัญญามาในโลกนี้ แล้ว
พวกเขาเหล่านั้นประหัดประหารกัน จนกระทั่งสูญพันธุ์ทั้งนี้ด้วยพระประสงค์ของพระองค์ แล้วพระองค์ทรงบังเกิดอาดัม
ขึ้นมาใหม่จากดิน เพื่อเป็นผู้แทนของพระองค์ในพิภพซึ่งจะมีลูกหลานแพร่สะพัดไปทั่วโลก ในการนี้ทำให้มะละอิกะฮ์
เข้าใจว่า ลูกหลานของอาดัมจะประหัดประหารกันและหลังเล็ดกัน จึงได้ถามพระองค์เพื่อต้องการทราบ ไซ้ว่าเป็นการ
คิดค้านแต่อย่างใดไม่

²² อัลลอฮฺทรงสอนบรรดาชื่อทั้งปวงของสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสร้างไว้ในพิภพให้แก่บิอาดัมทราบ

1.2.1.2 อัลกุรอานได้กำหนดอำนาจและบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองระบอบอิสลาม มีมากมายบางส่วนจากนั้น มีดังนี้

ก) อำนาจอธิปไตยเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเท่านั้นดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴾

(يوسف : 67)

ความว่า “การตัดสินใจเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ฉันขอมอบการไว้ใจแด่พระองค์ และขอให้บรรดาผู้มอบการไว้ใจจงไว้ใจแด่พระองค์”

(ยูสุฟ : 67)

ข) อิสลามมุ่งเน้นให้เคาะลีฟะฮ์สุบค็อบและพิทักษ์รักษาความบริสุทธิ์ของศาสนาอิสลามซึ่งบริหารจัดการกิจการงานของชาวมุสลิมบนบรรทัดฐานแห่งอิสลามอย่างครบสมบูรณ์และห้ามตามอารมณ์ใฝ่ต่ำ เนื่องจากมันเป็นแนวทางสู่นรก ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ يَدَاؤُدُّ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا الْحِسَابَ ﴾

(ص : 26)

ความว่า “โอ้ดาอูดเอ๋ย เราได้แต่งตั้งเจ้าให้เป็นตัวแทนในแผ่นดินนี้ ดังนั้นเจ้าจงตัดสินคดีต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์ด้วยความยุติธรรมและอย่าปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำมันจะทำให้เจ้าหลงไหลจากทางของอัลลอฮ์แท้จริงบรรดาผู้ที่หลงไปจากทางของอัลลอฮ์นั้น สำหรับพวกเขา จะได้รับการลงโทษอย่างสาหัสเนื่องด้วยพวกเขาลืมวันแห่งการชำระบัญชี

(สอด : 26)

ค) อัลลอฮ์ ﷻ กำชับให้เคาะลีฟะฮ์สุบค็อบไว้ซึ่งการปกครองบนบรรทัดฐานอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์อย่างครบสมบูรณ์ ห่างไกลจากการตามอารมณ์ใฝ่ต่ำ และกำชับให้แข่งขันกระทำความดีดังที่อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾

(المائدة : 48)

ความว่า“ และเราได้ลงมาคัมภีร์แก่เจ้าด้วยความจริงในฐานะเป็นที่ยืนยันคัมภีร์ที่อยู่เบื้องหน้ามันและเป็นที่ยกย่องคัมภีร์ (เบื้องหน้า) นั่นดังนั้น เจ้าจึงตัดสินระหว่างพวกเขาด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานลงมาเถิด และจงอย่าปฏิบัติตาม ความใคร่ใฝ่ต่ำ ของพวกเขาโดยเขาออกจากความจริงที่ได้มายังเจ้าสำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่พวกเขาฉันนั้นเราได้ให้มีบทบัญญัติ และแนวทางไว้ และหากอัลลอฮ์ทรงประสงค์แล้วแน่นอนก็ทรงให้พวกเขาเป็นประชาชาติเดียวกันแล้วแต่ทว่าเพื่อที่จะทรงทดสอบพวกเขาในสิ่งที่พระองค์ได้ประทาน แก่พวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงแข่งขันกันในความดีทั้งหลายเถิดยังอัลลอฮ์นั้น การกลับของพวกเขาทั้งหมด แล้วพระองค์ทรงแจ้งให้พวกเขาทราบในสิ่งที่พวกเขากำลังขัดแย้งกันในสิ่งนั้น”

(อัลมาอิดะฮ์ : 48)

ง) อัลลอฮ์ ﷻ มุ่งเน้นให้บรรดาเคาะลีฟะฮ์ดำรงมั่นปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามอย่างครบสมบูรณ์ โดยตระหนักการปฏิบัติศาสนกิจ การชำระซากาตการเชิญชวนประกอบคุณงามดี และห้ามปรามสิ่งที่ชั่วร้ายดังที่พระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿الَّذِينَ إِذَا مَكَتَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَخَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾

(الحج : 41)

ความว่า “บรรดาผู้ที่เราให้พวกเขามีอำนาจในแผ่นดินคือบรรดาผู้ดำรง
การละหมาดและ บริจาคซะกาต และใช้การให้กระทำความดี และห้าม
ปรามกันให้ละเว้นความชั่วและบั่น ปลายของกิจการทั้งหลายย่อมกลับ
ไปยังอัลลอฮ์

(อัลหัจญ์ : 41)

1.2.1.3 อัลกุรอาน ได้กำหนดระบอบการปกครองอิสลามอย่างครบสมบูรณ์และชัดเจน บางส่วนจากนั้น มีดังนี้

ก) อิสลามมุ่งเน้นให้บรรดาเคาะลีฟะฮ์ใช้ระบอบชูรอ²³ (الشورى) เป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการกิจการงานทุกประเภท ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการไกล่เกลี่ยปัญหาต่าง ๆ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴾

(الشورى : 38)

ความว่า “ และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขา และดำรง
ละหมาดและกิจการของพวกเขา (หมายถึงเรื่องส่วนรวม) มีการปรึกษา
หารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่
พวกเขา”

(อัลชูรอ: 38)

²³ คำว่า “ชูรอ” ในระบอบการปกครองของอิสลามนั้น หมายถึงการให้คำปรึกษาและข้อแนะเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำ และการให้คำปรึกษากับผู้ปกครอง ซึ่งเป็นคำบัญชาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้ให้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ปรึกษาหารือกับบรรดาเศาะหาบะฮ์ บ่งชี้ถึงความสำคัญของการให้มีการชูรอ ถึงอย่างไรท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับคำสั่งสอนจากอัลลอฮ์ ﷻ อันเป็นทางนำสำหรับท่านอยู่แล้ว คำปรึกษาของมนุษย์ย่อมไม่มีประโยชน์ ดังนั้นการขอคำปรึกษาในระบอบการปกครองของอิสลามนั้นเป็นหลักประกันที่ต้องเชื่อฟังสำหรับผู้รับคำปรึกษา และนั่นคือจุดหมายของอชิปไตยที่ปฏิบัติกันทั่วโลก แต่ในระบอบอิสลามมีข้อแตกต่างกัน คือกฎหมายสากล เจ้าของอชิปไตยคือประชาชน ซึ่งเป็นอำนาจการปกครองที่จะมอบไว้ให้แก่ผู้ที่ถูกเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย แต่ระบอบอิสลาม อำนาจอยู่ที่พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวเท่านั้นและพระคำรัส ของพระองค์

ข) อิสลามมุ่งเน้นให้บรรดาเคาะลีฟะฮ์ใช้ความนุ่มนวล สุภาพอ่อนโยน ให้อภัยกัน และมีการชुरอ เป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการกิจการงานทุกประเภท ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่อันนำมาซึ่งของความเป็นพี่น้องและสามัคคีกันที่มีตร ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۗ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝ ﴾

(آل عمران : 159)

ความว่า “เนื่องด้วยเมตตาจากอัลลอฮ์นั่นเอง เจ้า(มุหัมมัด) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าประพฤติหยาบช้ำ และมีใจแข็งกระด้างแล้ว ไซร์แน่นอน พวกเขาที่ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบๆเจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงขออภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วยและจงปรึกษาพวกเขาในการงาน (ต่างๆ ที่คิดกระทำ) ครั้นเมื่อเจ้าตัดสินใจเด็ดขาดแล้วเจ้าก็จงมอบหมาย (การงานนั้น) แต่อัลลอฮ์เถิดแท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักบรรดาผู้ (มีจิต)มอบหมาย(ในพระองค์)”

(อาลาอิมรอน: 159)

ค) อิสลามมุ่งเน้นให้บรรดาเคาะลีฟะฮ์ใช้ความยุติธรรมเป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการกิจการงานทั้งมวลซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่นำไปสู่ความเข้มแข็งต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ءَلَّا تَعْدِلُوا ءَاعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ ﴾

(المائدة: 8)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดี เพื่ออัลลอฮ์เป็นพยานด้วยความเที่ยงธรรมและจงอย่าให้การเกลียดชังพวกหนึ่งพวกใดจนเป็นเหตุให้พวกเจ้าไม่ยุติธรรม จงยุติธรรมเถิด มันเป็นสิ่งที่ใกล้กับ

ความยำเกรงยิ่งกว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้น เป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดใน
สิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำ”

(อัลมาอิดะฮ์: 8)

ง) อิสลามมุ่งเน้นให้บรรดาเคาะลีฟะฮุดำรงไว้ซึ่งความเสรีภาพแก่ชนต่างศาสนิกที่
อยู่ภายใต้การปกครองเป็นบรรทัดฐานในด้านการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมตามที่ตนเชื่อถือ
ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۗ قَدْ بَيَّنَّ الرُّشْدَ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ
وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴾

(البقرة : 256)

ความว่า “ไม่มีการบังคับใดๆ(ให้นับถือ)ในศาสนาอิสลามแน่นอนความ
ถูกต้องนั้นได้เป็นที่กระจ่างแจ้งแล้วจากความผิดดั่งนั้นผู้ใดปฏิเสธศรัทธา
ต่ออูซูด²⁴ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์แล้วแน่นอนเขาได้ยึดห่วงอันมั่นคง
ไว้แล้วโดยไม่มีขาดใดๆเกิดขึ้นแก่มั่น และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงได้ยินผู้
ทรงรอบรู้”

(อัลบะกอเราะฮ์ : 256)

จ) อิสลามมุ่งเน้นให้เคาะลีฟะฮุดำรงไว้ซึ่งเรียกเก็บทรัพย์สินชะกาตและดำเนินแจก
จ่ายแก่ผู้มีสิทธิอย่างเสมอภาคและถูกต้อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความปกติสุขในหมู่ประชาชน ดัง
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ
سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾

(التوبة : 103)

²⁴ อูซูดหมายถึงคำชี้้นำของซัยยูน การสักการะต่ออูซูดหมายถึงการสักการะต่อสิ่งอื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ

ความว่า“(มุหัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สมบัติของพวกเขาเป็นทานเพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์และล้างมลทินของพวกเขาด้วยส่วนที่เป็นทานนั้น และเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาด้วย เพราะแท้จริงการขอพรของเจ้านั้นทำให้เกิดความสุใจแก่พวกเขาและอัลลอฮุนั้น เป็นผู้ทรงได้ยินผู้ทรงรอบรู้”

(อัตเตวาบะฮฺ : 103)

1.2.1.4 อัลกุรอานได้กำหนดคุณสมบัติของเคาะลีฟะฮฺดังนี้

ก) การเป็นมุสลิมเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นเคาะลีฟะฮฺเนื่องจากมุสลิมเท่านั้นที่มีความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามและปฏิบัติอย่างถูกต้องดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُ وَيَحْذَرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۝﴾

(อัล عمران : 28)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลายนั้น จงอย่าได้ยึดบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาเป็นมิตรอื่นจากบรรดามุอิมิน และผู้ใดกระทำเช่นนั้นเขาจะไม่อยู่ในสิ่งใดที่มาจากอัลลอฮฺนอกจากพวกเขาจะป้องกัน (ให้พ้นอันตราย) จากพวกเขาจริงๆเท่านั้นและอัลลอฮฺทรงเตือนพวกเขาให้ยำเกรงพระองค์และยังอัลลอฮฺนั้นคือการกลับไป (ของพวกเขา)

(อาลาอิมรอน : 28)

ข) การเป็นสุภาพบุรุษเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นเคาะลีฟะฮฺ และไม่ส่งเสริมสตรีเพศ เนื่องจากลักษณะชาติญาณของนางมีความอ่อนแอและไม่สามารถปกครองรัฐได้อย่างครบสมบูรณ์ซึ่งวิทภัยปัญหาหรือหิกมะฮฺนั้น อัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้นที่ทรงรอบรู้ยิ่ง ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَأَلْصَقَتْ قَيْنَاتُ حَفِظَتْ
لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعَكُمْ فَلَا تَبْغُوا
عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا﴾

(النساء : 34)

ความว่า “บรรดาชายนั้นคือผู้ทำหน้าที่ปกครองเลี้ยงดูบรรดาหญิงเนื่องด้วยการที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้บางคน ของพวกเขา เหนือกว่าอีกบางคน และด้วยการที่พวกเขาได้จ่ายไปจากทรัพย์ของพวกเขา บรรดาภรรยา นั้นคือผู้จงรักภักดี ผู้รักษาในทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ลับหลังสามีเนื่องด้วย สิ่งที่อัลลอฮ์ทรงรักษาไว้และบรรดาหญิง ที่พวกเจ้าหวั่นเกรงในความ คดองคั่งของนางนั้น ก็จงกล่าวตักเตือนนางและทอดทิ้งนาง ตามลำพังใน ที่นอนและจงเมียนางแต่ถ้านางเชื่อฟังเจ้าแล้วก็จงอย่าหาทางเอาเรื่อง แก่นาง แท้จริงอัลลอฮ์ ผู้ทรงสูงส่งผู้ทรงเกรียงไกร

(อันนิสาอ์ : 34)

ก) ความเหมาะสมเป็นคุณสมบัติสำคัญของเคาะลีฟะฮ์ หากแต่งตั้งผู้ที่ไม่เหมาะสม ทั้ง ๆ ยังมีผู้ที่เหมาะสมกว่า ถือว่าเป็นการทำลายอะมานะฮ์หรือเป็นการทรยศต่ออัลลอฮ์ ﷻ เราะฮูลและ บรรดามุอฺมินทั้งปวง ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَتِكُمْ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

(الأنفال : 27)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย พวกเจ้าอย่าบิดพลิ้วต่ออัลลอฮ์และ ศาสนทูตและอย่าบิดพลิ้วต่อความไว้วางใจที่ผู้อื่นมอบแก่)พวกเจ้าทั้งๆ ที่พวกเจ้าก็รู้ดี”

(อัลอัมฟาล : 27)

1.2.1.5 อิสลามได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครอง ก็คือต้องเชื่อฟัง และจงรักภักดีต่อเคาะลีฟะฮ์สุครบสมบุรุษ トラบาคีลิ่งนั้น ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎของอัลลอฮ์ ﷻ และเมื่อขัดแย้ง จงกลับสู่พระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾

(النساء: 59)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเชื่อฟังอัลลอฮ์ เชื่อฟังเราะฮ์ลุส เกิดและผู้ปกครองในกลุ่มของพวกเขาเจ้าด้วยแต่หากพวกเขาขัดแย้งกันในสิ่งใดก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮ์และเราะฮ์ลุส หากพวกเขาเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันปรโลกนั้นแหละ เป็นสิ่งที่ดียิ่งและเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

(อันนิสาอ์ : 59)

1.2.1.6 การบัยอะฮ์²⁵ หรือการให้สัตยาบันจากประชาชนชาวมุสลิมต่อเคาะลีฟะฮ์ในการเห็นชอบดำรงตำแหน่งนั้นโดยใช้บทบัญญัติอิสลามเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการเป็นเคาะลีฟะฮ์ระบอบอิสลาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَن تَكَثَفَ إِنَّمَا يَكُتُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَن أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾

(الفتح : 10)

²⁵ การบัยอะฮ์หรือการทำสัตยาบัน หมายถึงการทำพันธสัญญาระหว่างฝ่ายผู้นำกับฝ่ายที่อยู่ใต้การปกครองโดยใช้วิธีการกล่าวถ้อยคำและกำจับมือ (เศาะพะเกาะฮ์) ระหว่างเพศเดียวกัน เพื่อเชื่อฟัง ปฏิบัติตาม จงรักภักดีบนบรรทัดฐานอัลกุรอานและอิสสุนนะฮ์ของท่านบิหมัมมัด ﷺ เมื่อเสร็จสิ้นการทำต่างก็มีหน้าที่ในการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประสงค์อย่างเต็มรูปแบบ

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่ให้สัตยาบันกับเจ้านั้นเสมือนกับว่า พวกเขาได้ให้สัตยาบันกับอัลลอฮฺพระหัตถ์ของอัลลอฮฺทรงอยู่นือมือของพวกเขา ฉะนั้นผู้ใดทำลาย (สัตยาบัน) เสมือนกับว่าเขาทำลายตัวของเขาเอง ส่วนผู้ใดปฏิบัติตามสัญญาที่เขาได้มีไว้กับอัลลอฮฺโดยครบถ้วนพระองค์จะทรงตอบแทนรางวัลอันใหญ่หลวงแก่เขา”

(อัลฟัดหุ : 10)

1.2.1.7 อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงความประเสริฐของเมืองดามัสกัส²⁶ มีมากมาย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางส่วนจากนั้น มีดังนี้

ก) อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบันทึกความประเสริฐของเมืองดามัสกัส ในคัมภีร์อัลซุฮะบूर²⁷ ซึ่งเป็นเมืองแห่งหนึ่งของแคว้นซาม และเป็นเมืองหลวงของรัฐอิสลามในสมัยราชวงศ์อุมัยยะฮฺ ซึ่งเป็นมรดกไว้สำหรับบ่าวที่ดี (ศอลิหฺ) ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِاتِ الْأَرْضَ بِرِثَها عِبَادِ
الصَّالِحِينَ﴾

(الأنبياء : 105)

ความว่า “และแท้จริง เราได้บันทึกในคัมภีร์อัลซุฮะบूर²⁸ หลังจากเราได้บันทึกไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่าแผ่นดินนั้นปวงบ่าวของเราที่ดีมีคุณธรรมจะเป็นผู้สืบทอดมัน²⁹”

(อัลอัมมียาฮ์ : 105)

ท่านอับดุลคัรดาฮ์ อันนัสฟีและคณะ ได้อรรถาธิบายว่า บ่าวที่ดีนั้นคือประชาชาติของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ส่วนแผ่นดินของประเทศซามนั้นเป็นมรดกสำหรับประชาชาติของท่าน” (al-Sawwaf, 1424.h/2004 : 26)

²⁶ เมืองดามัสกัสหรือดิมัชก (Dimashq) เป็นเมืองหลวงแห่งแคว้นซามในสมัยการปกครองของราชวงศ์อุมัยยะฮฺ ปัจจุบันได้แก่ ประเทศซีเรีย ปาเลสไตน์ อิสราเอล จอร์แดนและเลบานอน

²⁷ อัลซุฮะบूर (al-Zabur) หมายถึงคัมภีร์ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานแก่ท่านนบีดาวูด ﷺ

²⁸ อัลซุฮะบूर (azzabur) หมายถึงคัมภีร์ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานแก่ท่านนบีดาวูด ﷺ

²⁹ อิบญะฮ์ริกล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์อัลเตารอต ซะบूर และคัมภีร์อัลกุรอานก่อนที่จะมีบรรดาชนฟ้าและแผ่นดินว่า ประชาชาติมุหัมมัดจะสืบทอดแผ่นดินและทรงให้พวกเข้าส่วนสวรรค์และพวกเขาเป็นผู้ศอลิหฺ (ที่ดี)

ข) อัลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวถึงความประเสริฐของเมืองดามัสกัสอีกว่า

﴿ وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴾

(المؤمنون : 50)

ความว่า“และเราได้ทำให้ีซาบุตรของมัรยัมและแม่ของเขาเป็นสัญญาณหนึ่ง (คือปฎิหาริย์อันยิ่งใหญ่) และเราได้ให้ที่พักพิงแก่เขาทั้งสอง (ท่านนบีอีซาและมารดามัรยัม) ณ ที่ราบสูงแห่งหนึ่ง(บัยตุลมักศิส) เป็นที่พักอย่างสะดวกสบาย และมีธารน้ำไหล”

(อัลมุมีนูน : 50)

ท่านอบีอุมามะฮฺได้รายงานว่ เมื่อท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อ่านอาะฮะฮฺดังกล่าว ท่านก็จะถามบรรดาเศาะหาบะฮฺทันทีว่า“ พวกเจ้าทราบไหม ว่านั่นคือประเทศอะไร?” บรรดาเศาะหาบะฮฺกล่าวตอบว่า “ อัลลอฮฺและนบีมุหัมมัด ﷺ เท่านั้น ที่ทรงรู้ยิ่งกว่าพวกเรา” ท่านก็ตอบอีกว่า “ นั่นคือแคว้นซามมีเมืองชื่อว่าดิมัชก (ดามัสกัส) ซึ่งเป็นเมืองที่ดีที่สุดแห่งแคว้นนั้น” (al-Sawwaf, 1424.h/ 2004 : 24,33)

1.2.1.8 บางส่วนของแนวทางการสร้างสันติภาพภาพที่กล่าวถึงในอัลกุรอาน มีดังนี้

ก) หากมีข้อพิพาทระหว่างสองกลุ่มชาวมุสลิมด้วยกัน อิสลามห้ามสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มุสลิมต้องไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายเพื่อขยับยั้งมิให้เกิดการนองเลือด ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้นหากทั้งสองฝ่ายตกลงกันถือเป็นพรอันประเสริฐ แต่หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิเสธการประนีประนอมจำเป็นต้องปราบปราม เพื่อรักษาความมั่นคงภายในรัฐ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรีว่า

﴿ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ

إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقْتُلُوا الَّتِي تَبَغَى حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ

فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴾

(الحجرات : 9)

ความว่า “ และหากมีสองฝ่ายจากบรรดาผู้ศรัทธาทะเลาะวิวาทกันพวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยระหว่างทั้งสองฝ่าย หากฝ่ายหนึ่งในสองฝ่ายนั้นละเมิดอีกฝ่ายหนึ่งพวกเจ้าก็จงปราบปรามฝ่ายที่ละเมิด จนกว่าฝ่ายนั้นจะกลับ

คู่การบัญชาของอัลลอฮฺนั้นหากฝ่ายนั้นกลับคู่การบัญชาของอัลลอฮฺ แล้วพวกเขาก็จงประนีประนอม ระหว่างทั้งสองฝ่ายด้วยความยุติธรรม และพวกเขาก็จงให้ความเที่ยงธรรม (แก่ทั้งสองฝ่ายเถิด) แท้จริงอัลลอฮฺ ทรงรักใคร่บรรดาผู้ให้ความเที่ยงธรรม

(อัลหุญรอต : 9)

อิบน์อับบาส³⁰ ได้บรรยายอธิบายอะฮฺดังกล่าวว่า อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้ให้ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และบรรดามุสลิมทั้งหมด เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทกับกลุ่มชนมุสลิมด้วยกัน ก็จงเชิญชวนให้กลุ่มชนเหล่านั้นกลับสู่บทบัญญัติของพระองค์และจงประนีประนอมด้วยความยุติธรรม เมื่อกลุ่มชนเหล่านั้นยอมรับและเห็นชอบก็จงตัดสินด้วยบทบัญญัติของพระองค์ ส่วนผู้ไม่ยอมรับนั้นคือกบฏ ผู้นำและศรัทธาชนมีสิทธิ์ที่จะฆ่าพวกเขาจนกว่าพวกเขากลับ และยอมรับบทบัญญัติของพระองค์ (al-Tabariy, 1417.h/1997/22 : 292)

ข) อิสลามสั่งใช้ให้เรียกร้องสู่สันติภาพ เพื่อป้องกันการรุกราน ปกป้องความยุติธรรม และพิทักษ์ชีวิตครอบครัว ทรัพย์สิน ศาสนาและมาตุภูมิ เป็นต้น หากล้มเหลว อิสลามจึงอนุญาตให้ทำสงครามดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ﴾

(البقرة : 216)

ความว่า “ การสู้รบได้กำหนดแก่พวกเขาแล้วทุกๆ ที่มันเป็นที่รังเกียจแก่พวกเขา และอาจเป็นไปได้ว่าการที่พวกเขาเกลียดสิ่งนั้น ทั้งๆ ที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีแก่พวกเขา”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 216)

³⁰ อิบน์อับบาส ชื่อว่า อับดุลลอฮฺ ﷺ เป็นเศาะหาบะฮฺหรืออัครสาวกคนที่ห้าของกลุ่มชนเศาะหาบะฮฺเป็นผู้ที่รายงานหะดีษจำนวนมาก ท่านได้รายงานหะดีษทั้งหมด 1,660 บท และเป็นนักบรรยายอัลกุรอานที่มีชื่อเสียงในโลกมุสลิม ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสียชีวิตเมื่อปีส.ศ. 68 ตรงกับ ค.ศ.647 (Subhiy, 1988 : 366-68)

ค) การระงับและยับยั้งการแพร่ขยายของฟิคนะฮ์³¹ การทำฆาฟีน นองเลือดเพื่ออำนาจ ความลุ่มหลงอำนาจและไม่ยอมประนีประนอม จนกว่าจะกลับสู่สันติภาพเนื่องจากสัญญาประชาคมของมวลมนุษยชาติฝ่าฝืนความสันติ รักความสงบสุข ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلاَّ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

(البقرة : 193)

ความว่า “ และจงสู้รบกับพวกเขาจนกว่าไม่มีฟิคนะฮ์อีกต่อไป และจนกว่าศาสนาจะกลับมาเป็นสิทธิแห่งอัลลอฮ์ หากเมื่อนพวกเขาขอเลิกรบตั้งนั้น จงอย่าละเมิดยกเว้นกับบรรดาผู้ที่รุกร้าอย่างอธรรม”

(อัลบะเกาะเราะฮ์:193)

จากการศึกษาตัวบทอัลกุรอานดังกล่าว พบว่า อัลกุรอานเป็นบทบัญญัติที่ครบสมบูรณ์และครอบคลุม เหมาะที่สุดที่จะนำมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งการปฏิรูปการปกครองประเทศของทุกยุค เนื่องจากมันเป็นการสนองตอบความต้องการของมนุษยชาติ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้คำประกันว่า ตราบใดมวลมนุษยชนนำอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์³² มาใช้เป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการประเทศชาติ แน่แน่นอนจะได้รับความสงบสุขหรือสันติภาพอย่างยั่งยืน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานอำนาจแก่กลุ่มชนที่ดีที่พระองค์ทรงประสงค์ พระองค์จะทรงเปลี่ยนอำนาจให้กับกลุ่มชนอื่น ตราบใดกลุ่มชนนั้นละเมิดและฝ่าฝืนบทบัญญัติอย่างลื้มตัว ดังปรากฏกลุ่มชนในอดีตกาล

³¹ ฟิคนะฮ์เป็นภาษาอาหรับ แปลว่าวิกฤตการณ์ ได้แก่อภัยพิบัติ ความรุนแรง การลงโทษและทุกสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆ ซึ่งมีนัยแห่งวิทภัยพิบัติ (หิกมะฮ์) ซ่อนเร้นอยู่ในตัวของมัน วิกฤตการณ์ครั้งแรกในประวัติศาสตร์อิสลามคือการฆาตกรรมอุมมาน บิน อีฟฟาน วิกฤตการณ์ครั้งที่สองหมายถึงการเกิดศึกสงครามอูฐและศิฟฟีนในสมัยการปกครองของอะลี บิน อบีฏอลิบ ﷺ การเกิดวิกฤตการณ์เหล่านั้นบ่งชี้ว่าใกล้ถึงวันสิ้นโลกดังปรากฏในหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ความว่า “ วันสิ้นโลกจะไม่เกิดขึ้นจนกว่าจะเกิดการฆ่าสงครามระหว่างสองกลุ่มใหญ่ ๆ ในหมู่มุสลิมด้วยกันระหว่างสองกลุ่มนั้นมีการเข่นฆ่ากันอย่างรุนแรง ต่างกลุ่มต่างก็อ้างว่ามาจากกลุ่มเดียวกัน” (Muslim : 157)

³² อัสสุนนะฮ์ ประมวลจริยวัตรของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ทั้งคำพูด การปฏิบัติ และการยอมรับของท่าน คำว่า “อัสสุนนะฮ์” โดยภาษา แล้วหมายถึง แนวทาง หรือวิถีทาง

1.2.2 อัลหะดีษ

จากการศึกษาตัวบทอัลหะดีษเกี่ยวกับการปฏิรูปการปกครองและการสร้างสันติภาพของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ พบว่ามีตัวบทอัลหะดีษมากมายที่กล่าวถึงเรื่องดังกล่าว แต่ผู้วิจัยใคร่ขอยกตัวอย่างบางส่วนดังนี้

1.2.2.1 ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบคิลาฟะฮ์มาเป็นระบอบราชวงศ์ ว่า

{ الخِلافة في أمي ثلاثون سنة ثم ملك بعد ذلك }

(الترمذي : 2226)

ความว่า “ ประชาชาติของข้าพเจ้าปกครองใช้ระบอบเคาะลีฟะฮ์ ระยะเวลาดำเนินการสามสิบปี หลังจากนั้น จะใช้ระบอบกษัตริย์ ”

(al-Tirmidhiy : 2226)

1.2.2.2 ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับความประเสริฐของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ว่า

{ خير القرون قري ، ثم الذين يلوهم ، ثم الذين يلوهم }

(البخاري : 6695)

ความว่า “ ศตวรรษที่เลิศที่สุดคือศตวรรษของฉัน และบรรพบุรุษถัดจากฉัน และบรรพบุรุษถัดจากฉัน ”

(al-Bukhârîy : 6695)

1.2.2.3 ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับความประเสริฐของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ซึ่งรายงานโดยอุมมุหะรอมาว่า ท่านได้ยินท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

{ أول جيش من أمي يغزون مدينة قيصر مغفور لهم " فقلت " أنا فيهم }

{ يا رسول الله؟ قال : " لا " }

(البخاري : 2924)

ความว่า “ทหารคนแรกจากประชาชาติของฉันพวกเขาจะทำสงคราม
เมืองก็ยศอรุ³³ พวกเขาเป็นผู้ที่ได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์”ฉัน(อุม
มุหะรอหม)ก็กล่าวถามว่า “ดิฉันเข้าไปในพวกเขานั้นไหม? โอ้เราะสูดุลลอฮ์”
ท่าน(เราะสูดุลลอฮ์)ก็กล่าวตอบว่า “ มิใช่”

(al-Bukhârîy : 2924)

หะดีษดังกล่าวบ่งบอกว่า ท่านมูอาวิยะฮ์เป็นบุคคลแรกที่ทำสงครามทางน้ำ เข้าสู่เมือง
แห่งนี้ ในสมัยการปกครองของอูษมาน บิน อฟฟาน رضي الله عنه ซึ่งในสมัยนั้น ท่านดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวง
แห่งแคว้นชาม ความประเสริฐของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ในการขยายอาณาเขตนั่น ซึ่งมูอาวิยะฮ์ บิน อบีสุฟ
ยาน رضي الله عنه เป็นผู้เริ่มและเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มรวานและบุตรชายสองคนคืออัลวะลีดและสุไลมาน
เป็นผู้สานต่อ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้กิจการดังกล่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอาณาเขตของ
รัฐอิสลามในสมัยนั้นกว้างขวางมาก (al-Salâbiy, 1427.h/2006/1 : 14)

1.2.2.4 ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับความประเสริฐของประเทศชามว่า

{ ستفتح عليكم الشام، فإذا خیرتم المنازل فيها فعليكم بمدينة يقال لها دمشق ،
فإنها معقل للمسلمين من الملاحم، وفسطاطها منها بأرض يقال له الغوطة }
(أحمد : 17016)

ความว่า “ประเทศชามจะถูกพิชิตสำหรับพวกเจ้า เมื่อพวกเจ้าจะเลือกที่
พักจึงเลือกเมืองที่มีชื่อว่า ดามัสกัสเถิด เนื่องจากมันเป็นสถานที่ที่หลบ
ภัยของชาวมุสลิมจากการต่อสู้ และเด่นชัดของมันส่วนหนึ่งมาจากพื้น
แผ่นดินที่ผู้คนเรียกว่าสถานที่ที่มีน้ำชุ่มฉ่ำ”

(Ahmad : 17016)

1.2.2.5 การบัยอะฮ์หรือการสัตยาบันบนฐานแห่งการเชื่อฟังและการตัดเตือนกัน ดังที่
ท่านญะรียร์ บิน อับดุลลอฮ์ رضي الله عنه รายงานว่าท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่

³³ เมือง ก็ยศอรุคือเมืองคอสตอนแตนติโนเปิล ซึ่งมีเมืองไบเซนไทน์(โรมันตะวันออก) เป็นเมืองหลวง (ibn Hajr, 1407.h.
/6 :120)

{عن جرير بن عبد الله قال : بايعتُ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، فَلَقَّنِي فِيهَا اسْتَطَعْتُ، وَالنُّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ (متفق عليه)

ความว่า “จากญะรียร์ บิน อับดุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่าฉันได้ทำสัตยาบันต่อท่านนบี ﷺ ที่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามดังนั้นท่านได้สอนฉันในสิ่งที่ฉันมีความสามารถ และให้คำปรึกษาตักเตือนแก่มุสลิมทุกคน”

(al-Bukhâriy : 7204 ,Muslim : 56)

จากการศึกษาด้วยทออัลหะดีษดังกล่าว พบว่าประวัติศาสตร์อิสลามมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับมัน เนื่องจากมันเป็นแหล่งสำคัญของศาสตร์อิสลาม รองจากอัลกุรอาน และกรุงคอนสแตนติโนเปิลเป็นอาณาจักรสำคัญแห่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ไม่เพียงประสงค์กับรัฐอิสลามตั้งแต่ยุคของท่านนบี มุหัมมัด ﷺ ในขณะเดียวกันท่านได้รณรงค์ สนับสนุนและส่งเสริมให้พิชิตมัน โดยกำหนดความประเสริฐที่ชัดเจน จึงทำให้บรรดาเศาะหาบะฮฺ ต่างก็ใฝ่ฝันที่จะเป็นผู้ที่มีส่วนในการพิชิต ส่วนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบเคาะลีฟะฮฺกลายเป็นระบอบสืบสันตติวงศ์ได้เริ่มตั้งแต่ยุคของยุคอุมัยยะฮฺและยังคงใช้จนถึงปัจจุบันทั้งโลกอาหรับมุสลิมและมิใช่มุสลิม

1.2.3 หนังสือ

จากการศึกษาหนังสือและตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการปกครองและการสร้างสันติภาพของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมาลิก บิน มัรวาน แห่งราชวงศ์อุมัยยะฮฺ ของนักวิชาการมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ มลายู ไทย และอังกฤษตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย และได้ศึกษาออกเป็น 3 ตอนดังนี้

1.2.3.1 การสถาปนาราชวงศ์อุมัยยะฮฺแห่งแคว้นฮาม

1) al-Salābiy (الصلابي) ได้กล่าวในหนังสือ Mu'āwiyah Bin 'Ab i Sufyān (معاوية بن أبي سفيان) จัดพิมพ์ในปีส.ศ.1427 ตรงกับค.ศ. 2006 : 17) สอดคล้องกับ Baydūn (بيضون) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Hijāz wa al-Daulah al-'Islāmīyyah) (الحجاز والدولة الإسلامية) จัดพิมพ์ในปีส.ศ. 1403 : 87) ว่า “อุมัยยะฮฺ สืบเชื้อสายมาจากอุมัยยะฮฺ บิน อับดุลมุฏฏิบ บิน อับดุลมุฏฏิบ บิน กุศ็อย บรรดาจากวงศ์ตระกูลของบิอับดุลมุฏฏิบต่างก็มีอำนาจและมีอิทธิพลยึดเมืองมักกะฮฺ เป็นศูนย์กลางในการ

ปกครอง ตั้งแต่สมัยอะลีและซุัยบ และชาวคูรอชฺคนอื่น ๆ ต่างก็อยู่ใต้อำนาจการปกครองพวกเขา” และท่านได้กล่าวในหน้า 22 อีกว่า “ ความผูกพันของวงศ์ตระกูลอุมัยยะฮฺกับวงศ์ตระกูลฮาซิมเป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้น จากต้นตระกูลเดียวกันตั้งแต่ดั้งเดิมในสมัยก่อนอิสลาม”

นอกจากนี้ท่าน (al-Salābiy) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Daulah al-'Umawīyah 'Awāmil wa Tadā'iyāt al-Inhiyār) (الدولة الأموية عوامل والتداعيات الإخيار) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1426 ตรงกับค.ศ. 2005/2 : 17) อีกว่า “ สาเหตุสำคัญของการล่มสลายราชวงศ์อุมัยยะฮฺแห่งแคว้นฮาม มีดังนี้

ก) การเจริญเติบโตของระบอบสืบสันตติวงศ์แทนระบบอัลเคาะลีฟะฮฺในรัฐอิสลาม
ข) ขาดระเบียบวินัยและความเสื่อมโทรมด้านคุณธรรมจริยธรรม คือไม่ให้เกียรติองค์คณะบริหาร และอุละมาฮฺเป็นต้น

ค) มีความรู้สึกละอายใจ (มิจลาทิลหฺหรืออ็ดนิยฺม) ในการถือชาติตระกูล การฟักใฝ่ในความสุขทางกามารมณ์และความอาฆาตพยาบาทมากกว่าที่จะคิดถึงหลักการและเหตุผล

ง) การแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายและความคิดที่สับสนในหมู่มุสลิมด้วยกัน

จ) การมีอิทธิพลของชนต่างชาติ ที่ได้กระจายวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่ถูกต้องจากเมืองที่ถูกพิชิต โดยไม่จำแนกแยกแยะ”

2) al-Sawwaf (الصوّاف) ได้กล่าวในหนังสือ (Dimashq Aqdām al-'Āsimah fī al-'Ālam) (دمشق أقدم العاصمة في العالم) จัดพิมพ์ในปีฮ.ศ. 1424 ตรงกับค.ศ.2004 : 87-89 ว่า “ ดามัสกัสเป็นเมืองที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในโลก เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมของเคาะลีฟะฮฺทั้งมวล ตัวเมืองประดับด้วยอาคารที่ใหญ่โต หูหฺรา น้ำพุ และสถานบันเทิงต่าง ๆ ระบบท่อน้ำหรือรางส่งน้ำในสมัยนี้มีชื่อเสียงมาก บรรดาเคาะลีฟะฮฺต่างก็มีชีวิตอยู่อย่างหฺูหฺรา ฟุ่มเฟือย รักษามาตรฐานแบบอย่างของชีวิตในวังไว้ตามแบบของกษัตริย์โรมันและ มักจะประทับบนบัลลังก์ในห้องโถง นอกจากเคาะลีฟะฮฺอับดุลมะลิกและอุมร์ บิน อับดุลอะซีซ ส่วนชนบทรอบนอกจะแยกสตรีเพศออกไปต่างหาก”

3) Shākir (شاكِر) ได้กล่าวในหนังสือ(al-Tārīkh al-'Islamiy al-Khulafā' al-Rāshidūn al-'Ahdwa al-'Amawiy) (التاريخ الإسلامي الخلفاء الراشدون العهد الأموي) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ. 1405.h ตรงกับค.ศ.1985/2 : 61) ว่า “หลังจากการเสียชีวิตอะลี عليه السلام และการสละตำแหน่งของหะสันโดยมอบตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺแก่มุอาวิยะฮฺ เพื่อน้อมรับความเห็นชอบจากอัลลอฮฺ ﷻ ประรองดอง และปกป้องมิให้เกิดการนองเลือดของประชาชนชาวมุสลิมด้วยกัน จึงทำให้ปีนี้ รู้จักกันว่า “อามุลญะมาอะฮฺ” แปลว่า “ปีแห่งความเป็นเอกภาพของประชาชนชาวมุสลิมในรัฐอิสลาม” ซึ่งเป็นปีแห่งการสถาปนาราชวงศ์อุมัยยะฮฺเมื่อวันที่ 5 รอบีอูลอววัลปี ฮ.ศ. 41 ตรงกับค.ศ. 662 ซึ่งปกครองโดยวงศ์ตระกูลของอัสสุฟยานี 3 ท่านด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ปี ฮ.ศ. 41 จนถึงปี ฮ.ศ. 64 ระยะเวลาทั้งหมด 24 ปี หลังจากนั้นวงศ์ตระกูลของอัล มรั

วานีษัฎได้สานต่อ การปกครองของเคาะลีฟะฮ์โดยมีจำนวน 10 ท่านติดต่อกันในช่วงเวลาตั้งแต่ปี ฮ.ศ. 64 จนถึงปี ฮ.ศ. 132 รวมระยะเวลาทั้งหมด 67 ปี”

1.2.3.2 ชีวิตประวัติ ของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวาน

1) al-Raysiy (الرئيسي) ได้กล่าวในหนังสือ (‘AbdulMâlik Bin Marwân Muwahhid al-Dawlah al-‘Arabîyah) (عبدالمالك بن مروان موحد الدولة العربية) จัดพิมพ์ในปี ค.ศ.1962 : 94 ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานเกิดในเดือนรอมฎอน ปีฮ.ศ. 26 ตรงกับ ค.ศ. 605 ณ เมืองมะดีนะฮ์ในรัชสมัยต้นการปกครองของอูษมาน رضي الله عنه ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับท่าน ะซัด บิน มุอาวียะฮ์ บิน อับดุลอะซิบ”

2) al-Sayutiyy (السيوطي) ได้กล่าวในหนังสือ (Tarikh al-Khulafâ) (تاريخ الخلفاء) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1417 ตรงกับค.ศ. 1997 : 234 ว่า “เชื้อสายวงศ์ตระกูลฝ่ายบิดาของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก คือ อับดุลมาลิก บิน มัรวาน บิน อัลหะกัม บิน อบี อัลอาศ บิน อุมัยยะฮ์ บิน อับดุลอะซิบ บิน อับดุลอะซิบ บิน กุศัยบ บิน กิลาบ”

3) Ibn Kathîr (ابن كثير) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Bidâyah Wa al-Nihâyah) (البداية والنهاية) จัดพิมพ์ในปีฮ.ศ 1408 ตรงกับค.ศ.1988/9 : 61-62 ว่า “เชื้อสายวงศ์ตระกูลฝ่ายมารดาของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวาน คืออับดุลมาลิก บิน อาอิชะฮ์ บินตุ มุอาวียะฮ์ บิน อัลวะลีด บิน อัลมุหัมมะเราะฮ์ บิน อบี อัลอาศ บิน อุมัยยะฮ์ เกิด ณ มะดีนะฮ์ จากวงศ์ตระกูลอุมัยยะฮ์ล้วนๆ และท่านได้กล่าวในหน้า(66-67) อีกว่า “ ท่านมุหัมมัด บิน สิริน ได้รายงานว่า “ ท่านมัรวาน ซึ่งเป็นบิดาได้ตั้งชื่อว่า อัลกออเส็ม ฉายานามว่าอะบี อัลกออเส็ม หลังจากนั้นได้เปลี่ยนชื่อเป็น อับดุลมาลิกซึ่งเป็นชื่อแรกในอิสลาม”

4) Shakir (شاكِر) กล่าวในหนังสือ (al-Târikh al-‘Islâmiyy al-Khulafa’ al-Rashidûn al-‘Ahd al-‘Amawîyy) (التاريخ الإسلامي الخلفاء الراشدون العهد الأموي) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1405 ตรงกับค.ศ. 1985 เล่ม 4 : 165 ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานมีพี่น้องทั้งสิ้น 11 คน จากมารดาที่แตกต่างกันดังนี้

- 1) อับดุลมาลิก บิน อาอิชะฮ์ บินตุ มุอาวียะฮ์ บิน อัลมุหัมมะเราะฮ์
- 2) มุอาวียะฮ์ บิน อาอิชะฮ์ บินตุ มุอาวียะฮ์ บิน อัลมุหัมมะเราะฮ์ เช่นกัน
- 3) อับดุลอะซิบ บิน ไลลา บินตุ อับชะบาน หรือ กะละบียะฮ์
- 4) บะซัรฺ บิน กอฎฎิยะฮ์ บินตุ บะซัรฺ บิน อามิรฺ
- 5) มุหัมมัด บิน อุมมุ วะลัด
- 6) อับดุลลอฮ์ บิน อุมมุ วะลัด
- 7) อุบัยคิลละฮ์ บิน อุมมุ วะลัด
- 8) อูษมาน บิน มารดาอาบาน บินตุ อูษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه

9) อัยยูบ บิน มารดาอาบาน บินตุ อุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه

10) ดาวูด บิน มารดาอาบาน บินตุ อุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه

11) อุมัรฺ บิน บุตรี บินตุ อุมัรฺ บิน อบี สะละมะฮฺ

5) al-Khudariy Bik (الخضري بك) ได้กล่าวในหนังสือ (Muhadharah Tarikh al-'Umam al-Islamiyyah al-Daulah al-'Amaw iyah) (محاضرة تاريخ الأمم الإسلامية الدولة الأموية) จัดพิมพ์ปี ฮ.ศ.1420 ตรงกับ ค.ศ. 2000 เล่ม 2 : 359 ว่า “บรรดาภรรยาของเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิกบิน มัรวาน รวมทั้งหมด 9 คน ตามรายชื่อดังนี้

- 1) วิลลาอะฮฺ บินตุ อัลอับบาส บิน ญุอัย อัลอะบะลี
- 2) อาตีกะฮฺ บินตุ ยะซีด บิน มุอาวียะฮฺ บิน อบีสุฟยาน
- 3) อุมมุอิซาม บินตุ อิซาม บิน อิสมาอีล อัลมัคซุมีย
- 4) อาอิชะฮฺ บินตุ มุซา บิน ญอลหะฮฺ อัคคัยมี
- 5) อุมอัยยูบ บินตุ อัมรุ บิน อุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه
- 6) อุมมุ อัลมุจิมะเราะฮฺ บินตุ อัลมุจเราะฮฺ บิน คอลีด อัลมัคซุมีย
- 7) ซักเราะฮฺ บินตุ สะละมะฮฺ บิน หะลีส อักญอฮีย
- 8) บุตรีของ อะลี บิน อบีฏอลิบ رضي الله عنه
- 9) อุมมุ อะบิซา บินตุ อับดุลลอฮฺ บิน ญะอฺฟัร

เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานมีบุตรทั้งสิ้น 19 ท่าน ผู้ชาย 17 คนและผู้หญิง 2 คน ด้วยกันคือ 1) อัลวะลีด 2) สุไลมาน 3) มัรวาน อัลอักบัร 4) อาอิชะฮฺ 5) ยะซีด 6) มัรวาน 7) มุอาวียะฮฺ 8) อุมมุกัลญุม 9) อิซาม 10) อะบาบักร 11) อัลหะกัม 12) ฟาฏิมะฮฺ 13) อับดุลลอฮฺ 14) มุสลิมะฮฺ 15) มุนษิร 16) อัมบะสะฮฺ 17) มุหัมมัด 18) สะอิดุคคัยอ์ 19) อัลหัจญญาญญ์

6) Shâkir (شاکر) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Târikh al-'Islâmiy al-Khulafâ' al-Rashidûn wa al-'Ahd al-'Amawiy) (التاريخ الإسلامي الخلفاء الراشدين العهد الأموي) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1405 ตรงกับ ค.ศ.1985 เล่ม 4 :165 ว่าเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก มีบุตรจากภรรยาที่แตกต่างกันซึ่งมีรายชื่อดังนี้

- 1) อัลวะลีด บุตรของวิลลาอะฮฺ บินตุ อัลอับบาส บิน ญุอัย อัลอะบะลี
- 2) สุไลมาน บุตรของวิลลาอะฮฺ บินตุ อัลอับบาส บิน ญุอัย อัลอะบะลี
- 3) มัรวาน อัลอักบัร(เสียชีวิตในขณะที่ยังเด็ก) บิน วิลลาอะฮฺ บินตุ อัลอับบาส บิน ญุอัย อัลอะบะลี
- 4) อาอิชะฮฺ บินตุ วิลลาอะฮฺ บินตุ อัลอับบาส บิน ญุอัย อัลอะบะลี
- 5) ยะซีด บินตุ อาตีกะฮฺ บินตุ ยะซีด บิน มุอาวียะฮฺ บิน อบีสุฟยาน

อบีสุฟยาน

- 6) มัรวาน บินตุอาดีกะฮฺ. บินตุ ยะซีด บิน มุอาวียะฮฺ บิน อบีสุฟยาน
- 7) มุอาวียะฮฺ(เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก) บิน อาดีกะฮฺ. บินตุ ยะซีด บิน มุอาวียะฮฺ บิน อบีสุฟยาน
- 8) อุมมุกัถมูม บินตุ อาดีกะฮฺ. บินตุ ยะซีด บิน มุอาวียะฮฺ บิน อบีสุฟยาน
- 9) ฮิซาม บิน อุมมุฮิซาม บินตุ ฮิซาม บิน อิสมาอีล อัลดักษูมีย
- 10) อะบอบักกรฺ บิน อาอีชะฮฺ บินตุ มุซา บิน ฎอลหะฮฺ บิน อุบัยดิลละฮฺ อัลดักษูมีย
- 11) อัลดะกัม(เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก) บิน อุมอัยยูบ บินตุ อัมรฺ บิน อุษมาน บิน อัฟฟาน
- 12) ฟาฎิมะฮฺ หรือ อุมมู อัลดะกัมียะฮฺ บินตุ อัลดะกัมียะฮฺ บิน เคาะลิด อัลดักษูมีย
- 13) อับดุลลอฮฺ บิน อุมมู วะลัด
- 14) มุสลิมะฮฺ บิน อุมมู วะลัด
- 15) มุนษิรฺ บิน อุมมู วะลัด
- 16) อัมบะสะฮฺ บิน อุมมู วะลัด
- 17) มุหัมมัด บิน อุมมู วะลัด
- 18) สะอีดุค็อซร์ บิน อุมมู วะลัด
- 19) อัลดัจญญญาญญ บิน อุมมู วะลัด

7) Ibn Kathir (ابن كثير) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Bidayah wa al-Nihayah) (البدایة والنہایة) จัดพิมพ์ในปี.ศ.1408 ตรงกับค.ศ.1988 เล่ม 9 : 70 เช่นกัน เกี่ยวกับการอบรมลูกของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมาลิก บิน มัรวานว่า “อัลมะดาอีนียฺได้รายงานว่ “ท่านตระหนักมากในการปลูกฝังอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม บรรดาบุตรของท่าน โดยที่ท่านตระหนักที่สุดในความสัจจะ ชื่อสัตย์สุจริตให้เป็นสัจนิรันดร์ของแต่ละคน เหมือนกับที่ท่านได้ตระหนักเรื่องการศึกษาอัลกุรอาน และให้หลีกเลี่ยงจากมารยาทที่เลวทราม และต่ำต้อย เนื่องจากคนที่เลวที่สุดคือผู้ที่ต้องการความดีแต่มีมารยาทที่เลวทรามหรือต่ำต้อย” รัชทายาทของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมาลิก ที่ได้รับตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮฺแห่งแคว้นชามมีดังนี้

- 1) เคาะลีฟะฮฺอับดุลวะลิด บิน อับดุลมะลิก
- 2) เคาะลีฟะฮฺสุไลมาน บิน อับดุลมะลิก
- 3) เคาะลีฟะฮฺฮุคัม บิน อับดุลอะซีซ บุตรเขยของ เคาะลีฟะฮฺอับดุลมะลิก บิน มัรวาน
- 4) เคาะลีฟะฮฺยะซีด บิน อับดุลมาลิก
- 5) เคาะลีฟะฮฺฮิซาม บิน อับดุลมาลิก
- 6) เคาะลีฟะฮฺอับดุลวะลิด บิน ยะซีด หลานของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมะลิก บิน มัรวาน
- 7) เคาะลีฟะฮฺยะซีด บิน อับดุลวะลิด หลานของเคาะลีฟะฮฺอับดุลมะลิก บิน มัรวาน

8) เคาะลีพะฮุอับรอมิม บิน อัลวะลีด หลานของเคาะลีพะฮุอับดุลมะลิก บิน มัรวาน 8) al-Raysiy (الرئيسي) ได้กล่าวในหนังสือ (‘Abdumâlîk Bin Marwân Muwahhid al-Dawlah al-‘Arabîyah) (عبدالمالك بن مروان موحد الدولة العربية) จัดพิมพ์ในปี ค.ศ.1962 : 94-95) ว่า “ เคาะลีพะฮุอับดุลมาลิก บิน มัรวานเป็นคนแรกที่เกิดจากครอบครัวอิสลามที่สมบูรณ์แบบ คือบิดาเป็นมุสลิมดั้งเดิมและเครือญาติเคร่งครัดศาสนา ท่านท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่มและบทเทศน์ในวัยอายุน้อย ได้รับประสบการณ์จากบรรดาเครือญาติที่อาศัยอยู่รอบข้าง แบบอย่างที่ดีเลิศจากบุคลิกของอุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه และได้รับการอบรมจากบิดาซึ่งเป็นตาบิอิน³⁴ รุ่นแรก ดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการในรัชสมัยการปกครองของอุษมานและเป็นหัวหน้าคิวานต่างๆ ตั้งแต่ท่านยังอยู่ในวัยเด็ก จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว อันเป็นเหตุสำคัญที่ส่งผลทำให้ท่านเป็นรัฐบุรุษในประวัติศาสตร์อิสลาม ”

9) Ibn Kathîr(ابن كثير) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Bidâyah wa al-Nihâyah) (البداية والنهاية) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1408 ตรงกับค.ศ.1988 เล่ม 9 : 66-67 อีกว่า “ เคาะลีพะฮุอับดุลมาลิก บิน มัรวาน มีรูปร่างค่อนข้างเตี้ย ฟันปลอมฟันด้วยทอง ดวงตาโต ใบหน้างาม จมูกค่อนข้างเล็ก ผมและเคราจะขาว ท่านนาฟือได้กล่าวว่า “ ฉันไม่เคยเห็นชายหนุ่มแห่งเมืองมะดีนะฮุที่กระฉับกระเฉง ศรัทธาในเรื่องศาสนา และอ่านอัลกุรอานอย่างสม่ำเสมอมากกว่าอับดุลมาลิก บิน มัรวาน ”

10) al-Sayutîy (السيوطي) ได้กล่าวในหนังสือ (Târîkhal-Khulafâ) (تاريخ الخلفاء) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1417.ตรงกับค.ศ. 1997 : 235) ว่า “เคาะลีพะฮุอับดุลมาลิก บิน มัรวาน เป็นผู้ที่ยึดมั่นปฏิบัติศาสนกิจ สมถะ เข้าใจศาสนา และนักปราชญ์นิติศาสตร์อิสลามแห่งเมืองมะดีนะฮุ ร่วมสมัยกับท่านสะอีด บิน อัลมุสสัยบ³⁵ และอุรวะฮุ บิน ซุบัยร³⁶ เป็นต้น”

³⁴ ตาบิอินหมายถึงศรัทธาชนที่เกิดหลังจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ร่วมสมัยกับบรรดาเศาะหาบะฮุ ซึ่งเจริญรอยตามพวกเขา และเสียชีวิตในสภาพที่เป็นมุสลิม

³⁵ สะอีด บิน อัลมุสสัยบ บิน หัซัน บิน อะบิอะฮ์บ บิน อัมรุ บิน อาอิช บิน อิมรอน บิน มัคซุม อัลกูร็อยซีฮ์ อุละมาฮ์ ฟุ กอฮาฮ์ และตาบิอินอาวุโสรุ่นที่ 2 เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา เสียชีวิตกลางปีฮ.ศ. 90 ตรงกับค.ศ. 669 ในขณะอายุ 85 ปี เศษ(Ibn Hajar, 1412.h/1992 : 24)

³⁶ อุรวะฮุ บิน ซุบัยร.บิ น อัลอะวาม มีฉายานามว่า “อับดุลลอส” เป็นพี่น้องอับดุลลอส มารดาคือ อัสมอา บินตุ อบี บักร อัสศิดดีก เกิดในเมืองมะดีนะฮุเมื่อปีฮ.ศ. 23 ตรงกับค.ศ. 582 อุละมาฮ์ (ผู้รู้)หรือหนึ่งจากนักปราชญ์กฏหมายอิสลาม แห่งเมืองมะดีนะฮุจาก 7 ท่านอาศัยอยู่ในเมืองมักกะฮุพร้อมพี่ชายชื่ออับดุลลอส บิน ซุบัยร ในสมัยท่านดำรงตำแหน่งเป็น เคาะลีพะฮุแห่งแคว้นหิญาซหลังจากพี่ชายถูกฆาตกรรมโดยทหารอัลหัจญญู ยูสุฟอัยษะกอฟีฮ์ ในสมัยการปกครองของ เคาะลีพะฮุอับดุลมาลิก บิน มัรวาน ท่านก็ได้ย้ายไปอาศัยอยู่ในเมืองมะดีนะฮุ ครั้นต่อมาท่านได้รับการเชิญชวนจากเคาะลีพะฮุอับดุลมาลิกบิ น มัรวาน ให้ไปอาศัยในแคว้นฮามและเสียชีวิตในปีฮ.ศ. 94 ตรงกับ 673 ซึ่งเป็นหลานชายของท่านหญิงอาอิชะฮุ (Shakir,1405.h/1985 : 216)

11) Ibn 'Asâkir (ابن عساكـر) ได้กล่าวในหนังสือ (Târikh Dimashq al-Kabîr)

(تاريخ دمشق الكبير) จัดพิมพ์ปี ฮ.ศ. 1421 ตรงกับค.ศ. 2001 เล่มที่ 29 : 83, 84, 89) ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานชอบคบหากับบรรดานักวิชาการ นักนิติศาสตร์อิสลาม และท่านได้ท่องจำบางส่วนของตัวบทหะดีษจากพวกเขา” และชาวเมืองมะดีนะฮ์ได้รายงานว่า “แท้จริงท่านท่องจำตัวบทหะดีษจากท่านอุษมาน ฟิงบหะดีษจากอนุสุรียะฮ์ อะบิสะอิด ญาบิร และบรรดาเศาะหาบะฮ์ อื่น ๆ ﷺ”

12) Ibn Kathîr (ابن كـثير) ได้กล่าวในหนังสือ (al-Bidâyah wa al-Nihâyah)

(البداية والنهاية) จัดพิมพ์ในปี ฮ.ศ.1408 ตรงกับค.ศ.1988 เล่ม 9: 61-62,71 ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานเป็นตาบิอิน มุ่งมั่นท่องจำอัลกุรอาน รักการอ่าน ชอบศึกษาค้นคว้ารายวิชาอิสลามศึกษาจากบรรดาอุละมาอ์แห่งนครมะดีนะฮ์ ท่านอิบรอฮิม บิน ฮิซาม บิน ยะหฺยา จากพ่อของเขาได้รายงานไว้ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวาน เข้าร่วมกลุ่มศึกษาอิสลาม (หะละเกาะฮ์) ของอุมมุ อัดดัรฺอ้อ³⁷ นิ่งที่มุมสุดท้ายของมัสยิดดามัสกัส” นอกจากนั้นท่านได้กล่าวอีกว่า “อัลอัสมะอียฺได้รายงานจากบิดาของเขาว่า วันหนึ่งเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานได้อ่านคฺฎบะฮ์³⁸ มีเนื้อหาที่ซาบซึ้งมาก ท่านได้ร้องไห้อย่างสะอิดสะอื้น ในขณะที่เดียวกันได้ขอพรว่า “โอ้อัลลอฮฺ! แท้จริงข้ามีบาปมาก แต่การรับอภัยโทษจากพระองค์นั้นน้อยมากสำหรับข้า โอ้อัลลอฮฺ! จงลบล้างบาปของข้าด้วยเถิด” เมื่อท่านใกล้จะสิ้นชีวิต บุตรที่ชื่ออัลวะลีดได้เข้าไปกอดแล้วร้องไห้ ท่านก็ลื้มเสียว่า โอ้อันตรของข้า! จงอย่าเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในทุกสภาวะการณ์ ทั้งในยามมืดและสว่าง จงดูแลน้องพ่อชื่อว่ามุอาวิยะฮ์ จงสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับเขาด้วย จงแต่งตั้งมุหัมมัดเป็นผู้นำแคว้นอัลญะซีเราะฮ์ จงสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับท่านอะลี บิน อะบัส และจงให้เกียรติแก่อัลหัจญญฺญาญญ บิน ยูสุฟ อัษชะกอฟีฮ์ด้วยเถิด”

13) al-Tabariy (الطـبري) ได้กล่าวในหนังสือ (Târikh al-Umam wa al-Mulûk)

(تاريخ الأمم والملوك) จัดพิมพ์ปี ฮ.ศ.1413 ตรงกับค.ศ. 1960 เล่มที่ 6 : 413 , 416-417 ว่า “เคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บิน มัรวานสิ้นชีวิตในวันพฤหัสบดี เดือนเชาววัล ในปี ฮ.ศ. 86 ตรงกับ ค.ศ. 705 ณ เมืองดามัสกัส อายุ 60 ปี ท่านได้ปกครองรัฐอิสลามเป็นระยะเวลา 21 ปี หนึ่งเดือนครึ่ง และท่านได้แต่งตั้งบุตรของท่านเป็นมกุฎราชกุมารคนแรกคือ อัลวะลีด และคนที่สองคือสุไลมาน ท่านได้บันทึกในจดหมายเหตุน่าท่านได้ให้การสัตยาบันต่อบุตรของท่านทั้งสอง เพื่อให้ประชาชนให้การสัตยาบันคล้อยตามด้วย”

³⁷ อุมมุ อัดดัรฺอ้อ ชื่อว่า สะญิมะฮ์ มีคนว่าชื่อญะฮิมะฮ์ ตาบิอียะฮ์ อุละมาอ์ นักนิติศาสตร์ (ฟุกอฮาอ์) นักการปฏิบัติศาสนกิจ มีผู้ซาฮาบจำนวนมากที่ไปร่ำเรียนรายวิชาอิสลามศึกษากับนางที่มุมทางทิศเหนือของมัสยิดอัลญะฮิมียะฮ์แห่งเมืองดามัสกัส และเคาะลีฟะฮ์อับดุลมาลิก บินมัรวาน เข้าร่วมหะละเกาะฮ์หรือกลุ่มศึกษากับนาง (Ibn Kathir, 1408.h/1988/9: 50)

³⁸ การอ่านเทศนาธรรม